

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 13/2004 rd

**Regeringens proposition med förslag till lag om
ändring av strafflagen och vissa lagar som har
samband med den**

Till lagutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 13 april 2004 en proposition med förslag till lag om ändring av strafflagen och vissa lagar som har samband med den (RP 34/2004 rd) till lagutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet skall lämna utlåtande i ärendet till lagutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Jukka Lindstedt, justitieministeriet
- professor Olli Mäenpää.

Dessutom har skriftliga utlåtanden lämnats av

- juris licentiat Kirsi Neiglick
- professor Teuvo Pohjolainen.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås en ändring av strafflagen. Syftet är att förbättra möjligheterna att bekämpa människohandel, koppleri och prostitution. Också strafflagens bestämmelser om barnpornografi föreslås bli ändrade. Ändringarna hänger delvis samman med att Finland ska kunna uppfylla sina internationella förpliktelser. Bestämmelserna om villkoren för teleavlyssning och teknisk avlyssning i tvångsmedelslagen föreslås bli ändrade. Dessutom innehåller propositionen förslag till ändringar i en del andra lagar.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 augusti 2004.

I motiveringen till lagstiftningsordningen bedöms bestämmelserna utifrån grundlagens 12 § om yttrandefrihet och 10 § om skydd för privatlivet. Enligt motiveringen kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Men regeringen föreslår att riksdagen gör en bedömning av om utlåtande om förslaget bör inhämtas av grundlagsutskottet eller inte.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Yttrandefriheten

Med stöd av föreslagna nya 20 kap. 9 § 1 mom. 2 punkten i strafflagen ska den dömas för koppleri som genom förmedling av kontaktuppgifter eller på annat sätt marknadsför att någon annan utför i 1 punkten avsedda sexuella eller sedlighets-sårande handlingar. Förslaget är betydelsefullt med tanke på yttrandefriheten som tryggas i grundlagens 12 § 1 mom.

Skyddet för yttrandefriheten täcker i princip också reklam och marknadsföring, även om utskottet inte har ansett att kommunikation av detta slag hör till yttrandefrihetens kärnområde (GrUU 23/2000 rd, s. 6/I). Reklam och marknadsföring kan därmed beläggas med mer långtgående restriktioner än vad som är tillåtet inom det materiella kärnområdet för yttrandefriheten (GrUU 60/2001 rd, s. 4/I). Å andra sidan måste också bestämmelser om reklam och marknadsföring uppfylla de allmänna kraven på en lag som begränsar de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUU 9/2004 rd, s. 7, GrUU 19/2002 rd, s. 3/I).

Enligt propositionens motivering är avsikten med kriminaliseringen att göra det svårare att organisera prostitution och få ekonomisk vinning av den. Bestämmelsen avser närmast att skydda den allmänna moralen, men genom att försvåra människohandel och koppleri har den också ett samband med flera grundläggande fri- och rättigheter som är tryggade i grundlagen (GrUU 23/1997 rd, s. 4/II). Därmed finns det godtagbara grunder för en kriminalisering med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna.

Med tanke på bestämmelsens proportionalitet är det värt att notera att kriminaliseringen gäller marknadsföring av en annan persons handlingar och att det krävs uppsåt för att förmedling av kontaktuppgifter och annan marknadsföring ska vara straffbara. Vid bedömningen av uppsåt ska enligt motiveringen vikt läggas bland annat vid om det använts sådana uttryck i annonsen som allmänt igenkänns och förstås som förtäckta ut-

tryck för prostitution. Denna utgångspunkt kan betyda att också publiceringen av sådana meddelanden som inte handlar om "marknadsföring" av någon annans handlingar omfattas av straffbestämmelsen. Utskottet anser att bestämmelsen måste preciseras till denna del.

De föreslagna straffbestämmelserna om spridning av pornografisk bild (17 kap. 18 §), grov spridning av barnpornografisk bild (17 kap. 18 a §), olaglig visning eller spridning av bildprogram bland minderåriga (17 kap. 18 b §) och innehav av barnpornografisk bild (17 kap. 19 §) är med hänsyn till utskottets tidigare praxis inte något problem med tanke på bestämmelserna om yttrandefrihet i grundlagen (GrUU 23/1997 rd, s. 4).

Teleavlyssning och teknisk avlyssning

I 5 a kap. 2 § i det andra lagförslaget handlar det om i tvångsmedelslagen reglerade tillstånd till teleavlyssning. Till denna del är förslaget betydelsefullt med tanke på grundlagens bestämmelser om skydd för hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden.

Enligt 10 § 2 mom. i grundlagen är brev- och telefonhemligheten samt hemligheten i fråga om andra förtroliga meddelanden okränkbar. Men med stöd av paragrafens 3 mom. kan det bestämmas genom lag om sådana begränsningar i meddelandehemligheten som är nödvändiga vid utredning av brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet.

I 5 a kap. 2 § 1 mom. 4 punkten nämnda grovt ordnande av olaglig inresa och grov spridning av barnpornografisk bild liksom till 7 punkten fogade människohandel och grov människohandel är brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet på det sätt som avses i grundlagens 10 § 3 mom. Utskottet anser att detsamma gäller gärningsformerna för grovt koppleri i 2 § 3 mom.

Teknisk avlyssning är enligt 4 § 3 mom. 6 punkten möjlig när det finns orsak att misstänka någon för grov människohandel. Förslaget är be-

tydelsefullt med tanke på hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden och hemfriden.

Grundlagens 10 § 1 mom. föreskriver att vars och ens hemfrid är tryggad. Men med stöd av 3 mom. kan det bestämmas genom lag om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas.

Grundlagsutskottet har ansett att teknisk avlyssning med hänsyn till nödvändighetskravet i grundlagens 10 § 3 mom. inte kan utsträckas till alla brottstyper. I sin bedömning av förslaget om ändring av tvångsmedelslagen 2002 ansåg ut-

skottet att villkoret för vanlig lagstiftningsordning var att den tekniska avlyssningen begränsas till högförräderibrott, våldsbrott, allmänfarliga brott och de grävsta formerna av narkotikabrott (GrUU 36/2002 rd, s. 6/II). Grov människohandel kan enligt utskottets mening till sin allvarlighetsgrad jämföras med sådana brott.

Utlåtande

Grundlagsutskottet anför

att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors den 12 maj 2004

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Kimmo Sasi /saml
vordf. Arja Alho /sd
medl. Leena Harkimo /saml
Hannu Hoskonen /cent
Roger Jansson /sv
Irina Krohn /gröna
Miapetra Kumpula /sd

Annika Lapintie /vänt
Henrik Lax /sv
Reino Ojala /sd
Klaus Pentti /cent
Simo Rundgren /cent
Arto Satonen /saml
ers. Veijo Puhjo /vänt.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Wallin
utskottsråd Sami Manninen.